

בשבת אסור לבשל, אבל מותר לחמם.

מה ההבדל בין בישול לחימום?

הרי כל בישול נעשה באמצעות חימום המאכל, אז איך נדע מתי החימום הוא רק חימום שמותר בשבת, ומתי הוא בישול שאסור בשבת?

אפשרות ראשונה:

באמת, כל בישול נעשה באמצעות החימום, אבל לא תמיד יש לחימום כח להפוך את המאכל מסתם חם למבושל. בשיעור הקודם הרחבנו על סוגי המקור חום, לאלו יש כח לבשל ולאילו יש כח רק לחמם.

אפשרות שנייה:

בישול שייך רק באוכל שאינו מבושל, אבל לאחר שהמאכל התבשל כל צרכו, שוב לא שייך בו לשון בישול, אלא רק חימום (שו"ע סי' שיח סעיף ד).

מה נחשב מאכל מבושל ומה נחשב מאכל לא מבושל?

מאכל שלא עבר בישול גמור, לא נחשב מבושל – זה פשוט. השאלה איך מתייחסים למאכל שהתבשל לגמרי והספיק להתקרר, האם הוא נחשב מבושל בגלל שעבר בישול, או שלאחר שהוא מתקרר, נחשב כאינו מבושל?

התשובה לשאלה זו משתנה בין דבר 'יבש', לדבר לח' (שו"ע סי' שיח סעיף ד. רמ"א סעיף טו).

דבר יבש נחשב מבושל אם הוא התבשל כבר כל צרכו, ואפילו אם הוא התקרר לגמרי.

בדבר לח יש להבדיל בין שלושה מצבים שונים:

1. אם הוא עדיין רותח בחום של יד סולדת בו' – נחשב כמבושל.
2. אם הוא היה רותח בחום של יד סולדת בו ונשארה בו מעט חמימות – לדעת השולחן ערוך הוא נחשב לא מבושל, ולדעת הרמ"א הוא נחשב מבושל.
3. אם הוא אינו חם כלל – הוא אינו נחשב כמבושל.

הסיבה להבדל בין מאכל יבש למאכל לח היא, משום שמאכל יבש שהתקרר המציאות של הבישול עדיין ניכרת בו, וממילא גם אם נחמם אותו שוב אנחנו לא יוצרים כאן יצירה חדשה.

מה שאין כן בדבר לח שהתקרר שמציאות הבישול כבר אינה ניכרת בו, אם נחמם אותו שוב, אנחנו כן יוצרים כאן יצירה חדשה.

הגדרת מאכל לח

יש מאכלים שברור שהם מוגדרים 'יבשים' כמו כל המאכלים המוצקים, עוף דג אורז תפוז"א וכו'. וכן יש מאכלים שברור שהם נחשבים 'לח' כגון מים, רוטב וכו', ויש דברים שצריך לברר: במקרים בהם המציאות של הבישול ניכרת גם אחרי שהדבר הלח התקרר כמו למשל ברוטב עגבניות, גם לדבר לח יש דין של דבר יבש, והוא נחשב כמבושל גם אם הוא כבר התקרר (שש"כ א, טד).

הוספה חשובה: מאכל לח קרוש שאם יחממו אותו הוא יהפוך לנוזל, הגדרתו היא כמאכל יבש כיון שבשעה שהוא עושה את הפעולה ושם את המאכל על מקור החום, יש כאן מאכל יבש (שו"ע ורמ"א בסי' שיח סעיף טז, ובמשנ"ב שם, ועיין בשש"כ א, מג).

למרות שבמאכל לח שנקרש אין בעיה של 'מבשל', לדעת הרמ"א יש בעיה לחמם אותו בשבת משום שפעולה זאת נחשבת 'מוליד', שהרי עד עכשיו המאכל היה קרוש ויבש, ועכשיו הוא הופך למאכל נוזלי. אמנם לדעת השולחן ערוך אין זה נחשב כמוליד ופעולה זאת תהיה מותרת.

גם לדעת הרמ"א יהיה מותר לעשות זאת באחת משלושת האפשרויות הבאות:

1. במקום צורך.
2. בכמות קטנה שאז אין לזה חשיבות של 'נולד'.
3. כאשר הרוטב לא ניכר, כגון במקרה שהוא נבלע בתוך האוכל.

במקרים בהם המאכל נחשב מבושל, האם יהיה מותר לבשל אותו שוב בצורת בישול שונה מהראשונה?

בדבר זה נחלקו השולחן ערוך והרמ"א (סי' שיח סעיף ה, ועיין חזו"ע ח"ד עמ' רצא).

לדעת השולחן ערוך **אין** בישול אחרי אפיה **ואין** אפיה אחרי בישול, וממילא יהיה מותר לחמם בכל צורה, אוכל שכבר עבר תהליך של בישול או אפיה.

אמנם לדעת הרמ"א **יש** בישול אחרי אפיה **ויש** אפיה אחרי בישול, ואם בפעם הראשונה המאכל התבשל בצורה של בישול, יהיה לנו אסור עכשיו לחמם אותו ולהביא אותו לידי אפיה/צליה.

על פי מה שלמדנו קודם, אנו מבינים ששורש המחלוקת ביניהם היא, **מהי ההגדרה של יצירת יצירה חדשה.**

לדעת השולחן ערוך אם האוכל כבר עבר תהליך של חימום ובישול, **לא שייך** בו יותר מציאות של יצירה חדשה אפילו אם בפעם השניה אנחנו מבשלים אותו בצורה שונה.

אמנם לדעת הרמ"א, אם צורת הבישול בפעם השניה שונה מצורת הבישול בפעם הראשונה, זה נחשב שאנחנו יוצרים יצירה חדשה באוכל ולא רק מחממים אותו, וממילא זה יהיה אסור.

דוגמאות

בסקויט בתוך כוס תה: האם מותר לטבול בסקויט בתוך כוס תה רותח בשבת? הבסקויט עבר אפיה, וכשנכניס אותו לתוך הכוס תה – זה כבר נחשב בישול... לדעת השולחן ערוך מותר, כיון שדבר שעבר אפיה, מותר לחמם אותו בכל דרך. אולם לדעת הרמ"א מותר לחמם אותו בלי מים, אבל מאחר והוא לא עבר בישול, אסור להכניס אותו לתוך כוס התה, אלא רק בכלי שלישי.

הכנת קפה שחור – טורקי: קפה שחור עובר קליה שהיא כמו צליה. אם נכין את הקפה בתוך כלי ראשון, זה נחשב בישול או חימום? שוב, לדעת השולחן ערוך כיון שהקפה עבר קליה, הוא נחשב מבושל, ומותר לחמם אותו בכל צורה. אולם לדעת הרמ"א מותר לחמם את הקפה

באותה צורה שבה חיממו אותה, אבל לבשל יהיה אסור. אך בכלי שלישי מותר כיון שאינו נחשב בישול, אלא חימום.

פיכוח

כאשר אנו רוצים לדעת האם הפעולה אותה אנחנו רוצים לעשות נחשבת בישול או לא עלינו לשאול את עצמינו שלוש שאלות:

1. אם המאכל לא מבושל, נבדוק האם במקור החום בו אנחנו שמים את המאכל יש מספיק חום שיכול לגרום בישול, או רק חימום.
2. אם המאכל מבושל כבר, מותר. כאן נכנס החילוק בין לח ליבש.
3. אם הוא מבושל, האם פעולת הבישול שנעשה עכשיו היא כמו צורת פעולת הבישול הראשונה, או שונה ממנה.